

- NEMES NAGY J. 1999. Elágazó növekedési pályák az ezredvégi Magyarországon. – In: NEMES NAGY J. (szerk.). Helyek, terek, régiók. Regionális tudományi tanulmányok 4. ELTE Regionális Földrajzi Tanszék. Bp., pp. 65–86.
- PAPP A. (szerk.) 1965. Magyarország. Budapest. – Panoráma. 692 p.
- PUCZKÓ L.–RÁTZ T. 1998. A turizmus hatásai. – Aula. Kodolányi János Főiskola. Bp. 403 p.
- RÉPÁS J.–TEVANNÉ SÜDI A. 2002. Önkormányzati Hatásköri Jegyzék. – In: Complex CD Jogtár. KJK Kerszöv. 26 p.
- RUDZITIS, G. 1991. Migration, sense of place, and nonmetropolitan vitality. – *Urban Geography*. 12. 1. pp. 80–88
- SOMOGYI S. 2003. A Tisza és az ember. – In: TEPLÁN I. (szerk.): A Tisza és vízrendszere. I. kötet. MTA Társadalomkutató Központ. pp. 91–105.
- TIMÁR L. 1953. A Tiszamente Szolnok–Szeged közötti szakaszának növényföldrajza. – *Földr. Ért.* 2. 1. pp. 87–113.
- TIMÁR L. 1954. Tiszazug növényföldrajza. – *Földr. Ért.* 3.3. pp. 554–567.
- TIMOTHY, D.J. 1995. International boundaries: new frontiers for tourism research. – *Progress in Tourism and Hospitality Research* 1. pp. 141–152.
- TIMOTHY, D.J. 1999. Cross-border shopping: tourism in the Canada-United States borderlands. – *Visions in Leisure and Business* 17. 4. pp. 4–18.
- TINER T. 1998. Távközlés és informatika. – *Ezredforduló*. 4. pp. 12–17.
- VOLK, M.–SCHENK, W. 2001. Die Entwicklung einer europäischen Peripherregion unter dem Einfluss des Tourismus: die südspanische Provinz Huelva. – *Europa Regional*. 9. 3. pp. 133–145.
- WALLERSTEIN, I. 1983. A modern világgazdasági rendszer kialakulása. Gondolat, Bp. 782 p.
- WATERS, M. 2001. Globalization. – Routledge. London. 247 p.
- WILLIAMS, C.–WINDEBANK, J. 1995. Black market work in the European Community: peripheral work for peripheral localities? – *International Journal of Urban and Regional Research*. 1. pp. 23–39.

Mészáros Rezső (szerk.): Szeged társadalomföldrajzi nézőpontból. - Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, 2004

A Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszékének munkatársai által összeállított és szerkesztett kiadvány szám szerint 11, Szegedről szóló társadalomföldrajzi tanulmányt tartalmaz. A kötet megszületésében alapvető szerepet játszott az a cél, hogy a társadalom- és gazdaságföldrajzzal foglalkozó szakmai közönség, valamint más érdeklődők is átfogó képet kaphassanak Szeged társadalomföldrajzi múltjáról, jelenéről, a település városföldrajzi jellegzetességeiről, morfológiai arculatáról, valamint a város jövőbeni fejlődési lehetőségeiről.

A kötet tanulmányai közül néhány nem napjainkban, hanem pár évtizeddel ezelőtt íródott, melyek alapul szolgálhatnak a mai folyamatokkal történő összehasonlításra is. A legtöbb értekezés Szeged és agglomerációja kialakulásával, történelmi fejlődésével és mai képével foglalkozik, melyek jellemzően városföldrajzi aspektusból vizsgálják a településen belüli térformákat. Ehhez a logikai vázhoz kapcsolódik néhány további tanulmány, melyek rávilágítanak Szeged tágabb környezetében, régiójában betöltött szerepére: így olvashatunk a Szegedet érintő nemzetközi migráció időbeli alakulásáról, a dél-alföldi határmenti vasútvonal lehetőségeiről, valamint a nagyváros és környezetének turizmusáról is. A kötetet stílszerűen egy, a mai Szegedet bemutató városföldrajzi elemzés zárja.

A kiadvány értekezései, még a régebben születettek is, pontosan és aprólékosan mutatják be a mai városkép kialakulásának folyamatát. Az 1879-es nagy árvíz után alapjaiban újjáépült város csakhamar az alföldi régió egyik legfontosabb és legmodernebb nagyvárosává fejlődött. A város történeti földrajzi jegyeit bemutató tanulmányok rámutatnak arra, hogy Szeged agglomerációs

gyűrje már a két világháború között kialakult, az intenzívvé váló gazdasági kapcsolatok mára községek sorát integrálták a várostestbe, ugyanakkor a régebbi, városi külterülethez tartozó tanyavilág központjai inkább a város és a régió periférikus helyzetű településeivé váltak. A város fejlődéséről szóló értékezések egzakt módon világítják meg Szeged város belső szerkezetének kialakulását is, az árvíz utáni városfejlesztés eredményeképpen létrejött sugaras-koncentrikus városszerkezetet, melyet több kartogram tesz szemléletesebbé. Ehhez a témakörhöz szorosan kapcsolódik a települési infrastruktúra rengeteg adata és fájlagos mutatókra épülő bemutatása, melyről két, különböző időpontban írt tanulmányban is olvashatunk.

Érdekes és rendkívül aktuális írás szól a város nemzetközi migrációban betöltött szerepéről, illetve a Mezőhegyes-Szeged vasútvonal fejlesztési perspektíváiról is. Szeged és környéke köztudottan az egyik legfontosabb célpontja a Romániából és Szerbia-Montenegróból érkező bevándorlóknak. A szomszéd államok nemzetiségi konfliktusai miatt létrejött bevándorlási többlet tartósan fennmarad a következő években is, ellensúlyozva a természetes fogyást; ez a folyamat Szeged regionális szerepének növekedéséhez nagyban hozzájárulhat. Ezen regionális szerepkört erősítheti egy szegedi összekötő vasúti híd megépítése, ami pedig a Mezőhegyes-Makó-Szeged határmenti térséget integrálná jobban Szeged mint regionális centrum felé.

A kiadványban külön tanulmány szól a városnak, valamint szűkebb környezetének turisztikai lehetőségeiről. Ennek a fejezetnek külön érdeme, hogy sokoldalú turizmusfejlesztést tart szükségesnek, olyan kitérési pontokkal, melyek versenyezhetnek a környék abszolút idegenforgalmi vonzó tényezőivel, így például a gyulai termálvízzel, vagy a kiskunsági lovasbemutatókkal stb.

Mint arról már szó esett, a kötet esszéi részben korábban íródtak, de igyekeznek megfelelni az olvasó azon elvárásának, hogy a régebbi elemzések által megalkotott logikai fonalat követve próbáljanak meg válaszokat adni a mai Szeged városföldrajzi-társadalomföldrajzi kérdéseire. Az esszégyűjtemény azonban nem tudja elkerülni az egyes tanulmányok közötti jelentős tartalmi átfedéseket sem, bár kétségtelenül fontos néhány sarkalatos tény megismétlése a társadalmi-gazdasági folyamatok könnyebb értelmezhetősége végett. Tartalmi szempontból nézve több apró hibával is találkozunk, amelyek elírások vagy elszámolások következményei lehetnek (pl.: a tiszai cianid-szennyeződés nem a Maroson, hanem a Szamoson érkezett a Tiszába stb.). Formai szempontból nehezebben védhető néhány tanulmány esetében az irodalmi hivatkozások, forrásmegjelölések részleges vagy teljes hiánya, az ábrára, táblázatra történő utalások elmaradása, ill. szövegbeni „hátracsúszása”. Ezeket a hibákat a szerzők, ill. a szerkesztők nagyobb odafigyeléssel elkerülhették volna.

Összességében elmondható, hogy a szegedi egyetem munkatársai sokunk számára érdekes és rengeteg új információt tartalmazó tanulmánykötetet állítottak össze. A kisebb tartalmi hibák és nagyobb formai hiányosságok ellenére a könyv mintájául szolgálhat egy, a megyeszékhelyeinket vagy megyei jogú városainkat társadalomföldrajzi, városföldrajzi szemszögből bemutató sorozat elkészítéséhez. Nagy hiányossága ugyanis a mai magyar földrajzi irodalomnak az, hogy Budapestet kivéve nemigen állnak rendelkezésre nagyobb városainkról íródott, aktuális városföldrajzi elemzések, az érdeklődők legtöbbször csak a már régebben íródott városmonográfiákra hagyatkozhatnak akkor, amikor egy-egy város földrajzi arculatát szeretnék feltérképezni. Mivel ezen munkák a városföldrajzi összehasonlítást csak igen korlátozott mértékben teszik lehetővé, a Szegedi Tudományegyetem tanulmánygyűjteményéhez hasonló könyvekre égetően nagy szükségünk lenne többi nagyvárosunk esetében is.

KONDOR ATTILA CSABA